

Надруковано: Слободяник Ю.Б. Розвиток зовнішнього незалежного контролю державних фінансів в Україні [Текст] / Ю. Б. Слободяник // Бизнес Информ. – 2009. – № 11(2). – С. 89-91.

УДК 338.246.025

РОЗВИТОК ЗОВНІШНЬОГО НЕЗАЛЕЖНОГО КОНТРОЛЮ ДЕРЖАВНИХ ФІНАНСІВ В УКРАЇНІ

Слободяник Ю.Б.,
к.е.н., доцент
завідувач кафедри бухгалтерського обліку і аудиту,
Державний вищий навчальний заклад
«Українська академія банківської справи
Національного банку України»

Вступ. Ефективна система управління передбачає відкрите і відповідальне управління людськими, природними, економічними і фінансовими ресурсами і переслідує мету збалансованого розвитку. Сучасні зміни характеру управління соціально-економічним розвитком нерозривно пов'язані з системою державних фінансів. Наявність зовнішнього і внутрішнього державного фінансового контролю є ознакою правової демократичної держави. Відсутність системного підходу до їх впровадження в Україні призвели до невідповідності між функціями, повноваженнями і завданнями окремих органів державного контролю – парламентського (Рахункової палати) і урядових (Міністерства фінансів, Державної податкової адміністрації, Головної контрольно-ревізійної служби, Державного казначейства тощо).

В правовій державі не повинно бути зон, закритих для суспільного контролю. Підзвітність влади громадянам країни – основне завоювання демократії. Відповідно до Лімської декларації керівних принципів аудиту державних фінансів (1977 р.) ефективне управління громадськими фінансами і дієвість рішень органів влади залежить від забезпечення цільового і ефективного використання громадських коштів. Достовірність і доступність для громадськості інформації, що дозволяє оцінювати і контролювати дії влади, повинен забезпечувати Вищий орган контролю державних фінансів, незалежність якого має гарантуватись законодавчо.

Постановка завдання. Провідним органом державного фінансового контролю в Україні є Рахункова палата. Статус, права і функції Рахункової палати визначені Конституцією і Законом України «Про Рахункову палату». За статусом Рахункова палата є постійно діючим органом державного фінансового контролю, що утворений Верховною Радою України, підпорядкований і підзвітний їй [1]. Рахункова палата як орган зовнішнього контролю державних фінансів функціонує в Україні з 1997 року. Основні її завдання полягають в організації і здійсненні контролю за своєчасним виконанням видаткової частини Державного бюджету України, витрачанням бюджетних коштів за обсягами, структурою та їх цільовим призначенням; в здійсненні контролю за утворенням і погашенням внутрішнього і зовнішнього боргу України, у визначенні ефективності та доцільності видатків державних коштів, валютних та кредитно-фінансових ресурсів; в контролі за фінансуванням загальнодержавних програм економічного, науково-технічного, соціального і національно-культурного розвитку, охорони довкілля; в контролі за дотриманням законності щодо надання Україною позик і економічної допомоги іноземним державам, міжнародним організаціям, передбачених у Державному бюджеті України; в аналізі встановлених відхилень від показників Державного бюджету України та підготовці пропозицій про їх усунення, а також про удосконалення бюджетного процесу в цілому [1].

В межах цих завдань Рахункова палата має організаційну і функціональну незалежність.

Об'єктом контролю з боку Рахункової палати є усі операції, що мають фінансові наслідки для Державного бюджету України, які здійснюють у ході своєї діяльності будь-які установи, організації, суб'єкти підприємницької діяльності, незалежно від форм власності.

Рахункова палата України є членом Міжнародної організації Вищих органів фінансового контролю (INTOSAI) з 1998 року, Європейської організації Вищих органів фінансового контролю (EUROSAI) з 1999 року, визнана міжнародною спільнотою як вищий орган контролю державних фінансів в Україні.

Діяльність Рахункової палати не можна звести суто до контрольної-ревізійної. Вона є органом, який дає суспільству та органам влади

незаангажовану реальну інформацію щодо стану управління коштами Державного бюджету України, керується у своїй діяльності принципами законності, плановості, об'єктивності, незалежності і гласності.

Аналіз законодавчо-нормативних актів і практики діяльності Рахункової палати свідчить, що сьогодні акцент робиться на принципі законності використання державних ресурсів, але при цьому недооцінюються принципи ефективності, результативності й економії, на яких має базуватись незалежний контроль державних фінансів.

Результати дослідження. Повноцінна діяльність Рахункової палати України як незалежного вищого органу контролю державних фінансів, що відповідає європейським і міжнародним стандартам зовнішнього аудиту (INTOSAI), потребує численних взаємопов'язаних реформ.

Рахункова палата повинна сприяти засвоєнню виконавчою владою передового досвіду управління державними фінансами, а для цього вона має стати каталізатором реформ в державному секторі економіки.

Для ефективного виконання своїх функцій Рахункова палата, як вищий орган контролю державних фінансів, має користуватись довірою Верховної Ради, громадськості та інших зацікавлених сторін, що можливе за умов забезпечення високої якості контролю.

Тривалий досвід організації незалежного контролю державних фінансів у розвинених країнах доводить необхідність гармонійного поєднання фінансового аудиту з дослідженням ефективності і результативності урядових заходів і програм з точки зору їх економічності і відповідності цілям розвитку (аудит ефективності).

Незалежний орган зовнішнього фінансового контролю повинен мати законодавчо закріплене право ініціації планування і проведення перевірок (аудиту). Створення гнучких планів, що передбачають можливість внесення до них змін, їх оприлюднення підкреслює об'єктивний і незалежний характер вищого органу фінансового контролю.

Діяльність вищого органу фінансового контролю повинна впливати на систему внутрішнього контролю органів державної влади (особливо в тому, що стосується їх адаптованості та надійності), сприяти активній ролі цих органів у загальнонаціональній системі фінансового контролю.

Дії вищого органу фінансового контролю мають забезпечувати надійний захист від різних форм шахрайства і корупції, сприяти формуванню етичних норм в органах державної влади.

Вищий орган контролю державних фінансів має надавати достовірну і зрозумілу інформацію. Високий рівень транспарентності (відкритості, гласності, публічності, доступності) забезпечує ефективний аналіз впливу економічної і фінансової політики на макроекономічні показники держави.

Висновки. Розвиток незалежного зовнішнього контролю державних фінансів в Україні сприятиме удосконаленню системи державного управління. Це ставить перед Рахунковою палатою України, як перед вищим органом контролю державних фінансів, наступні завдання:

- посилити експертно-аналітичне забезпечення законотворчої діяльності представницьких органів державної влади;
- контролювати ефективність фінансового управління, а не лише законність і правомірність державних доходів і видатків;
- тісно співпрацювати з іншими контрольними органами держави;
- поступово переходити від фінансового аудиту функціональних витрат держави до аудиту ефективності і стратегічного аудиту стану і результатів використання національних ресурсів;
- створити систему постійного оцінювання якості і результатів контролю;
- проводити і розповсюджувати дослідження в галузі фінансів і активно співпрацювати в розробці економічних законопроектів.

Для виконання поставлених перед Рахунковою палатою завдань потрібне законодавче розширення її функцій і повноважень, удосконалення організаційної структури, кадрового, інформаційного забезпечення тощо.

Література.

1. Про рахункову палату : закон України від 11 липня 1996 р. № 315/96-ВР // Відомості Верховної Ради України. – 1998. – № 24. – ст. 137.
2. Стефанюк І.Б. Проблеми і напрями реформування державного внутрішнього фінансового контролю в Україні / І. Б. Стефанюк // Вісник Криворізького економічного інституту КНЕУ. – 2009. – № 1. – С. 47-49.